Tevessül

Dua eden kimsenin, duasının kabul olmasına sebep olacağını umut ettiği bir sebep/neden zikretmesidir.

Meşru Tevessül:

Yapılması hakkında dinimizde deliller bulunan tevessül çeşididir.

Bu tür tevessülün birçok farklı çeşidi vardır. Bazıları şunlardır:

Birincisi: Yüce Allah'a O'nun isim ve sıfatlarıyla tevessül etmek. Örneğin şöyle diyerek dua etmek: "Ey Allah'ım! Sen her şeyi işitensin. Ey Allah'ım! Sen bu kâinatın bütün işlerini düzenleyen ve tasarrufta bulunansın. Ey Allah'ım! Şüphesiz senin güzel isimlerin ve yüce sıfatların vardır. Senin kendini isimlendirdiğin bütün isimlerinle senden istiyorum."Bu tevessülün delili Allah Teâlâ'nın şu ayetidir: **"En güzel isimler Allah'ındır. Allah'a onlarla dua edin!"** (A'raf Suresi: 180)
İçinde bulunulan duruma uygun olan ismiyle Yüce Allah'a dua etmek meşru tevessülün adabındandır. Örneğin, Allah'tan rızık isteyen bir kimsenin "Ey Rezzak olan Allah'ım! Beni rızıklandır" şifa isteyen kimsenin ise: "Ey Şafi olan Allah'ım! Bana şifa ver." diyerek dua etmesi gibi.

İkincisi: Allah Teâlâ'ya salih amellerle tevessül etmek.
Bu surette tevessül etmenin delili ise büyük bir kayanın yollarını kapattığı üç kişinin kıssasıdır. Onlardan birincisi Allah'a, anne-babasına karşı hayırsever davranışlarıyla, ikincisi zinaya yaklaşmamasıyla, üçüncüsü ise yanında çalışan işçinin malını koruyup, işleterek onu çoğaltmasıyla tevessül etmiştir. Buhari'de rivayet edildiği üzere Yüce Allah da onları bu davranışları sebebiyle kurtarmıştır.

Üçüncüsü: Yüce Allah'a, hayatta olan salih kimselerin duası ile tevessül etmek. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "Ey babamız! Bizim günahlarımızın bağışlanmasını dile. Şüphesiz bizler hatalı davrandık." (Yusuf Suresi: 97) Bu ayet, Yüce Allah'a bizim günahlarımızı bağışlaması için dua et anlamına gelmektedir. Enes -radıyallahu anh- bir hadiste, *Ömer b. el-Hattab -radıyallahu anh-'ın kıtlık zamanlarında Abbas b. Abdulmuttalib'in yağmur duası yapmasını istediğini rivayet etmiştir. Ömer b. el-Hattab -radıyallahu anh- şöyle demiştir: "Ey Allah'ım! Biz sana Peygamberimiz (in duası) ile tevessül ederdik. Sen de bize yağmur yağdırırdın. Şimdi sana Peygamberin amcası (nın duasıyla) tevessül ediyoruz. Bize yağmur yağdır." Enes -radıyallahu anh- bu olayın "Ardından da yağmur yağdı." demiştir.* Buhari rivayet etmiştir.

Dördüncüsü: Aciz ve zayıf olunduğunu ortaya koyarak tevessül etmek. Yüce Allah şöyle buyurmuştur: "Nuh Rabbine şöyle dua etti: Şüphesiz ben yenik düştüm. Bana yardım et." (Kamer Suresi: 10) Eyüp de Rabbine seslenmişti: **"Ben bir derde yakalandım ve sen merhametlilerin en merhametlisisin."** (Enbiya Suresi: 83)

Beşincisi: Günahlarını, fakirliğini ve Allah Teâlâ'ya olan ihtiyacını itiraf ederek tevessül etmek. Allah Teâlâ'nın şöyle buyurmştur: "Musa Dedi ki: Ey Rabbim! Şüphesiz ben kendime zulmettim, beni affet." (Kasas Suresi: 16). **"Musa onların davarlarını suladı, ardında da gölgeliğe çekilip, "Rabbim! Bana göndereceğin her türlü hayra muhtacım." dedi.** (Kasas Suresi: 24)

Altıncısı: Yüce Allah'ın bahşetmiş olduğu nimetleri itiraf ederek tevessül etmek.
Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur: *«Allah'tan bağışlanmanın istendiği, sözlerin en üstünü şöyle söylemendir: "Allah'ım! Sen benim Rabbimsin. Senden başka ibadete lâyık ilâh yoktur. Beni sen yarattın. Ben senin kulunum. Ezelde sana verdiğim sözümde ve vaadimde hâlâ gücüm yettiğince durmaktayım. İşlediğim kusurların şerrinden sana sığınırım. Bana lütfettiğin nimetleri itiraf ediyorum. Günahlarımı itiraf ediyorum. Beni affet, şüphe yok ki günahları senden başka affedecek yoktur." Ardından da şöyle dedi: «Bir kimse bunu emin olarak gündüz okur da, o gün de akşam olmadan önce vefat ederse o kimse Cennet ehli olur. Ve eğer bu duayı emin olarak gece okur da sabah olmadan önce vefat ederse yine Cennet ehli olur.»* Buhari rivayet etmiştir.
Bu hadiste konumuzla ilgili olan bölüm; «Senin benim üzerime olan nimetlerini itiraf ediyorum.» sözüdür.

Yedincisi: Tevhit ile tevessül etmek. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: "Zünnun (Yunus) karanlıklar içinde şöyle seslendi: Senden başka hak bir ilah yoktur. Seni noksanlıklardan tenzih ederim. Şüphesiz ben zalimlerden oldum." (Enbiya Suresi: 87)

Yasak Olan Tevessül:

Dinimizin vesile görmediği bir şey ile tevessül etmek.

Birinci kısım: Şirk Olan Tevessül

Örneğin, bir kimsenin peygamberin, veli bir zatın ya da salih bir kimsenin kabrine giderek; "Ey falanca efendi hazretleri! Bana yardım et! Şifa ver, derdimi çöz, hacetimi gider veya düşmanımı helak et." diye dua etmesi yahut ona yönelerek kurban kesip, kabrinin etrafını tavaf ederek tevessül etmesi. Bu tür tevessülde bulunmak ile ilahlarına yalvarıp, dua eden, çeşitli ibadetler sunan Arap müşriklerin yaptıkları arasında hiçbir fark yoktur. Zira Arap müşrikler bu yaptıkları hakkında şöyle demekteydiler: "Biz bunlara sadece bizi Allah'a daha çok yakınlaştırsınlar diye ibadet ediyoruz. Bunlar bizim Allah katındaki şefaatçilerimizdir." Onlar ibadet etmekte oldukları ilahlarının yaratıp, rızık verdiğine ve işleri düzenlediklerine inanmıyorlardı. Sadece onlara, kendilerine Allah katında şefaatçi olmaları için ibadet ediyorlardı. İşte bu büyük şirktir. Böyle bir şirk işlemekten Yüce Allah'a sığınırız. Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır: **"O'nu bırakıp da başka dostlar edinenler: Biz onlara sadece, bizi Allah'a daha çok yaklaştırsınlar diye ibadet ediyoruz, diyorlar. Şüphesiz Allah, ayrılığa düştükleri şeyler konusunda aralarında hüküm verecektir. Şüphesiz Allah, yalancı ve nankör olanları doğru yola iletmez."** (Zümer Suresi: 3)

İkinci kısım: Bidat olan tevessül

Bu, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- ve sahabelerinin yapmadığı bir şey ile tevessülde bulunmaya denir. Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur: «Kim bizim bu işimizde onda olmayan yeni bir şey uydurursa, o amel kendisinden reddedilir.» Buhari rivayet etmiştir. «Bizim bu işimizde...» sözü, getirmiş olduğumuz din ve ibadetlerde manasına gelmektedir. Bu konu ile ilgili örnekler şunlardır; Evliyanın kabri başında dua etmenin duanın kabulüne daha şayan olduğuna inanarak, bir kabrin başına gelip, Yüce Allah'a orada dua etmek. Dinimizin özel kılmadığı bir mekânı, bir toprak parçasını özel olarak görüp Yüce Allah'a orada ibadet etmek. Yüce Allah'a dua ederken, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in hakkı için, evliyanın hakkı için veya makamları, bereketleri ve hürmeti için diyerek istemek yahut kabrinin hakkı, kubbesinin hakkı, dua edenlerin hakkı, Mü'minlerin hakkı için diyerek dua etmek.

Önemli Kurallar

Birinci Kural: Dini nasları sahabenin -radıyallahu anhum- anladığı gibi anlamak gerekir. Çünkü onlar Kur'an indirildiğinde orada bulunuyor ve ayetlerin iniş sebeplerini biliyorlardı. Onlar Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in maksadını anlıyor, muradını idrak ediyorlardı. Sahabelerin iyice anladığı konulardan bir tanesi de "Salihlerle tevessül etme" meselesidir. Enes -radıyallahu anh-'dan rivayet edilen bir hadiste şöyle denmiştir: *"Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- cuma günü hutbe verdiği esnada bir adam ayağa kalkarak şöyle dedi: "Ey Allah'ın Rasûlü! Atlar, koyunlar telef oldu. Allah'a dua et ki, bize yağmur yağdırsın." Bunun üzerine Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- ellerini açıp, dua etti.* Bu hadisi Buhari rivayet etmiştir. İşte onlar, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- hayattayken, onunla bu şekilde yani onun duası ile tevessül ediyorlardı. Fakat ölümünün ardından, onunla hayattayken tevessül ettikleri gibi tevessül etmeyi bıraktılar. Hayatta olan salih kimselerin duasıyla tevessül etmeye devam ettiler. Yine Sahih Buhari de Enes b. Malik -radıyallahu anh-'dan rivayet edilen bir hadiste, *Ömer b. el-Hattab -radıyallahu anh- kıtlık olduğu zaman, Abbas b. Abdulmuttalip ile yağmur duasına çıkar ve şöyle derdi: "Allah'ım! Biz Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in (duası) ile sana tevessül ederdik. Sen de bize yağmur yağdırırdın. Şimdi sana Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in amcası (nın duası) ile tevessül ediyoruz. Bize yağmur yağdır." Enes devamla şöyle dedi: Ardından da yağmur yağardı.* Bu hadisi Buhari rivayet etmiştir. Yani, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'den dua istedikleri gibi, Abbas -radıyallahu anh-'dan onlar için dua etmesini isterlerdi. Şayet ölmüş olan salih kimselerle tevessül etmek caiz olsaydı, sahabeler -radıyallahu anhum- Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'i bırakıp, Abbas -radıyallahu anh- ile tevessül etmezlerdi.

İkinci Kural: Bu mesele hakkında doğru hükme ulaşmak için konu ile ilgili rivayet olunan bütün delilleri bir araya toplamak gerekir. Kimi delilleri kabul edip diğerlerini reddetmek, Yüce Allah'ın ardına düşmeyi yasakladığı müteşabih ayetlere yönelen yoldan çıkmış kimselerin yöntemidir. Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur: **"Sana kitabı indiren O'dur. Ondaki bir kısım ayetler, kitabın temelini oluşturan kesin anlamlı ayetlerdir. Diğerleri ise müteşabih (birden fazla anlama gelebilen) ayetlerdir. Kalplerinde eğrilik olanlar, bozgunculuk yapmak ve kendilerine göre yorumlamak amacıyla müteşabih olan ayetlere tabi olurlar."** (Al-İmran Suresi: 7)

Üçüncü Kural: Tevessül meselesinde doğru inanca muhalefet eden kimselerin istidlal ettiği delillerin bir kısmı sahihtir. Ne var ki bu deliller konu ile ilgili söylenmiş deliller değildir. Örneğin Allah Teâlâ'nın şu ayetinde olduğu gibi: **"Ey iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakının. O'na yakın olmak için vesile arayın ve O'nun yolunda cihad edin ki, kurtuluşa eresiniz."** (Maide Suresi: 35). Evet bu ayet, sübutu yönüyle kesin bir delildir. Ancak batıl ve yasak olan tevessül çeşitleri ile tevessül etmeyi caiz gören kimselerin anladığı manayı ifade etmemektedir. Şüphesiz bu ayet, sahabelerin -radıyallahu anhum- tefsir ettiği gibi salih amellerle tevessül etmek manasında sadece meşru olan tevessül çeşidi ile tevessül etmeye delalet eder. Sahabelerden İbn Abbas -radıyallahu anhuma- bu ayeti yakınlık olarak tefsir etmiştir. Öğrencisi Katade de bu ayeti, Allah'a salih amellerle yaklaşmak manasında tefsir etmiştir.Bu delillerin diğer kısmı ise konuyla ilgili deliller olup, ancak sübutu bakımından sahih değildir. Tıpkı Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'in hakkı ve makamıyla tevessül etmenin caiz olduğuna dair muhalif olanların delil olarak getirdikleri hadis örneğinde olduğu gibi. Söz konusu hadisin metni şöyledir: *«Kim namaz için evinden çıkar ve Allah'ım! Senden, senden isteyenlerin hakkı için istiyorum ve senden şu yürüyüşümün hakkı için istiyorum...» Bu hadisin Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-'e nispet edilmesi doğru değildir.* İmam Nevevî ve Heysemî bu hadisin zayıf olduğunu ifade etmiştir.

تركي

Tevessül

{...Ona (yakın olmak için) vesileler arayın...}

